

**LIGETI
ENSEMBLE**

**GUBAJDULINA
EÖTVÖS
SEREI**

2019. MÁRCIUS 14. 19.30
BUDAPEST MUSIC CENTER

LIGETI ENSEMBLE

GUBAJDULINA

EÖTVÖS

SEREI

SZOFIA GUBAJDULINA

Akasztófadalog

Vezeti és közreműködik:

Csordás Klára (mezzoszoprán)

--- szünet ---

EÖTVÖS PÉTER

Shadows

Közreműködik:

Kaczander Orsolya (fuvola),

Klenyán Csaba (klarinét)

SEREI ZSOLT

Stets blickend in die Höh'

Közreműködik:

Ella Dániel (angolkürt)

Ligeti Ensemble

Vezényel: **Rácz Zoltán**

Akasztófadalok, árnyak, magasba néző tekintetek – így foglalhatnánk össze legtömörebben a Ligeti Ensemble programját, melyen Sofia Gubajdulina, Eötvös Péter és Serei Zsolt kompozíciói kerülnek egymás vonzásába.

Az *Akasztófadalok* komponistája, a napjaink egyik legjelentősebb zeneszerzőjeként számon tartott **Szofia Gubajdulina** 1931-ben született a Szovjetunió Tatár Köztársaságában. A gyakran öntörvényűnek bélyegzett zeneszerzőnő Kazany után Moszkvában tanult zongorát és zeneszerzést, itt találkozott Sosztakoviccsal is, akinek megmutatta egy vizsgára írt szimfóniáját. A darab, amely a legkevesbé sem paszszolt a szovjet kultúrpolitika merev előírásaihoz, hamar elnyerte az idősebb pályatárs tetszését, aki arra biztatta Gubajdulinát, hogy haladjon csak tovább ezen a „téves”, ám rendkívül egyéni úton. Bár a Szovjet Zeneszerzők Szövetsége később is sokat vádolta a zeneszerzőnőt azzal, hogy zenéje „zajos iszap”, amely nem kapcsolódik eléggé a való élethez, Gubajdulina művészete mára méltán világhírű lett. Zenei felfogásáról és küldetéstudatáról sokat elárulnak az alábbi sorai: „Vallásos ortodox vagyok, aki a »vallás« kifejezést – mint religiót – a szó szoros értelmében veszi tekintetbe: re-ligio, azaz: kapcsolatok visszaállítása, az élet legatójának visszaállítása. Nincs komolyabb feladata a zenének, mint éppen ez.”

Ahogy Gubajdulina zenéje, úgy Christian Morgenstern költészete is félreismerhetetlenül egyedi és különleges. Az *Akasztófadalok* szövegei egyszerre groteszk, elidegenítő, mégis személyes létkérdésekbe vágó versek, melyek folyamatosan játszanak a nyelv jellegzetességeivel, furcsaságaival, rejtett csapdáival. Az 1905-ös, nem túl hízelgő kritikával fogadott első kiadást követően a harmincas évekre már több száz ezren olvasták az *Akasztófadalokat*, melyek irodalmi kabarékban és különböző színpadi előadásokban is rendszeresen helyet kaptak. Szofia Gubajdulina először 1996-ban zenésítette meg a verseket énekhangra, nagybőgőre és ütőhangszerekre, megőrizve, kiélezve és összekapcsolva a morgensterni szövegek játékoságát, szeszélyességét, leplezett drámáját és szélsőségeit. Később Elsbeth Moser együttese számára készítette el azt az öt előadóra – énekhangra, fuvalóra, banjanra, nagybőgőre és ütőhangszerekre – írt változatot, melyet ma

este Csordás Klára, Kaczander Orsolya, Szatzker Zsanett, Buza Vilmos és Janca Dániel előadásában hallhat a közönség.

Eötvös Péter műveiben „a hagyomány nem béklyóz, hanem szívszorongató emlékfoszlányként él tovább”. Farkas Zoltán találó megfogalmazása Eötvös Péter *Shadows* című kompozíciójára is érvényes, mely bár formai kereteit tekintve fuvolára, klarinétra és kamarazenekearra írt miniconcerto, valójában a fizikai és a képzeletbeli teret is elementáris erővel felébresztő mestermű. Eötvös partitúrájának elején a hangszerek és a hangtechnika elrendezésével kapcsolatban is pontos instrukciókkal szolgál az előadónak. „A hangzásokat olyan térbe helyezi – írja Max Nyffeler –, amelyben mozognak, eltávolodnak egymástól, árnyékot vetnek, és önmaguk is árnyékká lesznek.” Az akusztikailag és pszichológiailag is értelmezhető térben a vonósok két csoportra osztva helyezkednek el, a fafúvósok a fuvola, a rézfúvósok a klarinét, a háttérben felállított üstdobok a szólisták mellett álló, jeladó kisdob árnyai. Ahogy Nyffeler is rámutat, „a leghalkabb részeknél a két szólóhangszer csak a közönség mögött lévő hangszórókból hallatszik halkan, így olyan intim hangulatot teremt, hogy a hallgató úgy érzi, közvetlenül a fülébe sutognak.” A *Shadows* zene és zaj, fény és árnyék hallható és hallhatatlan, látható és láthatatlan határait mozgatta meg – *kint és bent*.

Serei Zsolt 2008-ban fejezte be *Stets blickend in die Höh'* című darabját, melyet egy napfogyatkozásról készült fotó inspirált. A Horváth Bélának dedikált, kamaraegyüttesre írt kompozíció elsőszámú szólóhangszere az angolkürt, de fontos szóló szerep jut benne a trombitának is, amely az együttesen belül foglal helyet. A címadó „örökké a magasba tekintő” verssor Goethe *Freisinn* című verséből származik, melyet több más zeneszerző mellett Mirtuszok ciklusában Schumann is megzenésített. Az érzékeny hangszerelésű műben szóló és kamarazenei struktúrák követik egymást hasonló ciklikussággal, mint amely a Föld forgásának, nappalok és éjszakák váltakozásának is sajátja. A darab derűs, szinte tündéri hangzású részei gyakran a fénnyel játszanak, míg komorabb, borúsabb szakaszai a sötétség dimenzióit tárják fel előttünk.

Szöveg: Belinszky Anna

CSORDÁS KLÁRA drámai hangjával és karizmatikus színpadi jelenlétével a legkülönbözőbb műfajok előadójaként vívta ki világszerte a zenei szakma és a közönség elismerését. A Zeneakadémián operaénekesként és zenetudósként diplomázott, majd Bécsben tanult tovább. 2018-ban DLA fokozatot szerzett. Kortárs zenei projektekben többször dolgozott együtt Mauricio Kagellel és Eötvös Péterrel is. Tagja volt a bécsi, a mannheimi és a stockholmi operának, és szólistaként a világ legismertebb hangversenytermeiben adott koncerteket.

KACZANDER ORSOLYA fuvolaművésszel a hangversenylátogatók leggyakrabban a Concerto Budapest szólistájaként és szólamvezetőjeként találkozhatnak, de kortárs zenei hangversenyeknek is rendszeres és elkötelezett közreműködője szólistaként és kamarazenészként egyaránt. Játékát az arányok kiegyensúlyozottsága, a külsőségektől mentes, lényegre koncentráló zenei felfogás és a különlegesen tiszta csengésű fuvolahang jellemzi.

KLENYÁN CSABA játékának érzékenységevel, szenvedélyességével, hibátlan technikájával és összetéveszthetetlen zeneiségével hívja fel magára rendszeresen a közönség és a kritikusok figyelmét. A Liszt-díjas klarinétművész a klasszikus és romantikus darabok mellett jelentős hangsúlyt fektet a kortárszene interpretálására. Az UMZE (Új Magyar Zene Egyesület) alapító tagja és a Concerto Budapest szólamvezető klarinétosa.

ELLA DÁNIEL zenész családban nőtt fel, rendszeresen közreműködött édesapja koncertjein, akitől a kamarazenéről és a zenekari játékról is sokat tanult. Iskoláit Bécsben, Budapesten, Debrecenben és Pécsen végezte, ahol jelenleg a doktori képzés hallgatója. Európa számos országában koncertezett, fellépett Kínában, Japánban és az Egyesült Államokban is. Külföldi zenekari állásai és turnéi után 2015-ben tért vissza első zenekarához, a Concerto Budapesthez, melynek jelenleg is tagja.

RÁCZ ZOLTÁN ütőhangszeres szólistaként, kamarazenészként, zenekarvezetőként és karmesterként a magyarországi kortárs zenei élet egyik legjelentősebb alakja. 1984-ben alapította meg az azóta Kossuth-, Liszt- és Prima-díjat nyert Amadinda Ütőegyüttest, melynek ma is művészeti vezetője. A 20. század második felének legmeghatározóbb szerzői, köztük Ligeti György, John Cage és Steve Reich is dedikáltak nekik műveket. 1990-től több mint 25 évig tanított a Zeneakadémián és mesterkurzusokat tartott a világ számos pontján. Az elmúlt években a Concerto Budapest több 20. századi és kortárs programjának dirigenseként is találkozhatott vele a közönség.

LIGETI ENSEMBLE

2018. május 28-án, Ligeti György születésnapján adta első koncertjét a Concerto Budapest új formációja, a Ligeti Ensemble. A névválasztás félreérthetetlenül kijelöli a kamarazenekar céljainak megfogalmazását: a zenetörténet jelenének és elmúlt bő évszázadának, napjainkra klasszikussá érett remekművei előadását. Az együttes folytatni kívánja a 2006 és 2014 között megvalósult életműsorozat hagyományát, Ligeti életművének rendszeres ápolását. A Ligeti Ensemble elsősorban a Concerto Budapest muzikusaira épül, művészeti vezetői Keller András és Rác Zoltán.

LIGETI ENSEMBLE GUBAIDULINA EÖTVÖS SEREI

SOFIA GUBAIDULINA Gallows song

Leading and featuring: **Klára Csordás** (mezzosoprano)

--- interval---

PÉTER EÖTVÖS Shadows

Featuring: **Orsolya Kaczander** (flute),

Csaba Klenyán (clarinet)

ZSOLT SEREI Stets blickend in die Höh'

Featuring: **Dániel Ella** (english horn)

Ligeti Ensemble

Conductor: **Zoltán Rác**

In 1996, Sofia Gubaidulina turned for inspiration to Gallow Songs published in 1905 by Christian Morgenstern, a German poet known for his grotesque humour. The song cycle for mezzosoprano, performed with solo by Klára Csordás, signals a major meeting between poet and composer, perhaps because the Tatar-Russian composer who is in her late eighties came into very close contact with the nonsense genre during the Soviet era and the greater part of her life. Péter Eötvös's composition Shadows (1996) was written for amplified flute, clarinet and chamber ensemble, and the individual instruments and groups of instruments do in fact form a 'shadow' embracing the centrally positioned flautist and clarinetist, Orsolya Kaczander and Csaba Klenyán, respectively. The concert programme concludes with the 2008 version of the Serei work Stets blickend in die Höh' ('Looking up, steadily') scored for cor anglais and chamber ensemble, evoking a line in Goethe's West-Eastern Diwan. This serene and translucent composition was inspired by a photo of a solar eclipse.

concerto BUDAPEST

született muzsikuskok

www.concertobudapest.hu

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

Nemzeti Kulturális Alap

 inforádió

Budapest Music Center

 PAPAGENO